

LBRIS

We know
books

Béatrice Nicodème

**D'UN COMBAT
À L'AUTRE**
Les filles de Pierre et Marie Curie

Fiicele lui Marie Curie

Ediție bilingvă

Traducere din limba franceză
de Diana Morărașu

forteen | 2023

CHAPITRE 1

Coup de tonnerre

— Si tu veux, Évette, tu peux y aller à ma place, propose Irène. Tu as vu mon nez ? Encore un après-midi en mer et il pourra servir de phare !

Ève éclate de rire. C'est vrai qu'après trois semaines à la pointe de l'Arcouest sa sœur aînée ne ressemble plus du tout à une Parisienne pâlichonne penchée sur ses révisions de baccalauréat. Les randonnées sur les sentiers douaniers et les balades en bateau ont hâlé son teint et surtout éclairci ses cheveux châtain, renforçant sa ressemblance avec leur mère.

— Pas question, réplique Ève. C'est à toi que le Capitaine a donné une fleur, c'est toi qui iras rôtir au soleil pendant que je somnolerai à l'ombre. Ma pauvre, je n'aimerais pas être à ta place !

CAPITOLUL 1

Tunetul

— Èvette, poți să te duci în locul meu dacă vrei, propune Irène. Ai văzut ce nas am? Încă o după-amiază pe mare și poate fi folosit ca far!

Ève izbucnește în râs. E drept că după trei săptămâni la capul Arcouest sora ei mai mare nu mai seamănă deloc cu o pariziană palidă aplecată asupra recapitulărilor pentru bacalauréat. Drumețiile pe potecile de pe coastă și plimbările cu barca i-au pigmentat tenul și, mai ales, i-au deschis la culoare pletele castanii, făcând-o să semene și mai mult cu mama lor.

— Nici pomeneală, răspunde Ève. Tu ești cea căreia Căpitanul i-a dat o floare, tu trebuie să te duci să te prăjești la soare în timp ce eu picotesc la umbră. Biata de tine, nu mi-ar plăcea să fiu în locul tău!

Irène sait bien qu'elle plaisante. Chaque jour après le déjeuner, quand celui qu'on surnomme le Capitaine offre une fleur à chacune des personnes qu'il invite sur son bateau, Ève trépigne d'impatience. Pour les deux sœurs, les vacances en Bretagne sont synonymes de longues marches dans la lande, d'équipées dans les rochers et de compétitions de natation. À l'Arcouest, l'emploi du temps est immuable. Chaque matin, la petite bande se retrouve pour aller nager, et les après-midi sont consacrés aux sorties sur le voilier du Capitaine. Du moins pour ceux qui ont eu la chance d'être choisis, car le bateau ne peut guère emmener plus de douze passagers.

Marie Curie, la mère d'Irène et d'Ève, est rarement de l'expédition. Se tourner les pouces sur le pont d'un bateau l'ennuie à mourir. L'après-midi, quand elle ne s'active pas dans son jardin, elle rédige un texte scientifique ou prépare le programme de ses cours de physique pour la rentrée. Peut-être aussi profite-t-elle de ces moments de solitude pour laisser ses pensées errer dans le passé, se remémorer son enfance en Pologne ou rêver que Pierre, le mari tant aimé, est encore auprès d'elle. Mais cela, nul ne le sait, pas même ses filles. Jamais elle n'évoque le souvenir de leur père, jamais elle ne prononce même le prénom de celui dont la mort, huit ans plus tôt, l'a anéantie.

Cet été, d'ailleurs, elle ne passera que peu de temps à l'Arcouest. Elle s'attarde à Paris, où elle achève de

Irène știe că glumește. În fiecare zi, după masă, când cel poreclit Căpitanul oferă câte o floare celor pe care îi invită pe barca lui, Ève tremură de nerăbdare. Pentru cele două surori, vacanțele în Bretania sunt sinonime cu lungi drumeții pe terenuri mlăștinoase, urcușuri pe stânci și întreceri de înot. La Arcouest, programul e imuabil. În fiecare dimineață, mica trupă se adună să se ducă la înot, iar după-amiezile sunt consacrate ieșirii în larg cu velierul Căpitanului. Cel puțin pentru aceia dintre ei care au avut norocul de a fi aleși, căci vasul nu poate duce mai mult de doisprezece pasageri.

Marie Curie, mama lui Ève și a lui Irène, li se alătură foarte rar. Să zacă degeaba pe puntea unei nave o plictisește de moarte. Așa că după-amiaza, când nu se ocupă de grădinărit, scrie un text științific sau pregătește programa cursurilor sale de fizică pentru începutul școlii. Și poate profită de aceste clipe de singurătate pentru a-și lăsa gândurile să rătăcească în trecut, pentru a-și aminti copilăria din Polonia sau pentru a visa că Pierre, soțul prea-iubit, este încă alături de ea. Dar nimeni nu știe asta, nici măcar fiicele ei. Ea nu pomenește niciodată despre tatăl lor, nu pronunță nici măcar numele celui pe care moartea i l-a răpit cu opt ani în urmă.

De altminteri, vara asta nu va sta decât foarte puțin la Arcouest. A rămas la Paris, unde finalizează

concrétiser le projet qui lui tient à cœur depuis des années : la création d'un institut de recherches sur les applications de la radioactivité¹ en physique et en chimie. C'est en quelque sorte l'œuvre de sa vie. Début juillet, quand elle a embrassé ses deux filles sur le quai de la gare Montparnasse, les trois mots magiques « Institut du radium » étaient déjà gravés au fronton du bâtiment et il ne restait plus guère que quelques fenêtres à poser. Mais il faut encore aménager le bureau de Marie et équiper les laboratoires pour que tout soit prêt début septembre.

Cette séparation n'est pas du goût des deux filles. Ève, surtout, qui n'a pas dix ans, se plaint déjà assez durant l'année scolaire de voir si peu sa « Mé chérie », comme elles appellent leur mère. Mais cette fois, ça y est, Mé a enfin promis de quitter Paris d'ici deux ou trois jours.

— D'accord, j'y vais ! déclare Irène, rassurée par le sourire de sa sœur.

Le temps d'attraper un pull et elle est partie.

Ève oublie vite sa déception de rester à terre cet après-midi. Elle se glisse dans la cuisine, où Waleczia, la cuisinière polonaise, est en train d'équeuter des haricots.

— Si on préparait un *babka* pour ce soir ? suggère-t-elle.

¹ Énergie qui se dégage de certains atomes sous la forme d'un rayonnement qui peut être utilisé de nombreuses façons (pour soigner, mais aussi pour détruire).

un projet de suflet de care se ocupă de ani de zile: înființarea unui institut de cercetare a aplicațiilor radioactivității¹ în fizică și chimie. Într-un fel, e opera vieții ei. La începutul lui iulie, când și-a îmbrățișat cele două fiice pe peronul gării Montparnasse, cele două cuvinte magice, „Institutul Radiului“, erau deja gravate pe frontispiciul clădirii și nu mai rămânea decât de pus câteva geamuri. Dar mai trebuie amenajat biroul lui Marie și echipate laboratoarele, pentru ca totul să fie gata la începutul lui septembrie.

Despărțirea asta nu era pe placul celor două fete. Mai ales Ève, care nu împlinise zece ani, se plângea încă din timpul anului școlar că o vede mult prea rar pe „draga de M.“, cum îi spun ele. Dar acum gata, M. a promis că pleacă din Paris în două-trei zile.

— Bine, mă duc! spune Irène, încurajată de zâmbetul surorii ei.

Mai stă doar cât să-și tragă un pulover pe ea și pleacă.

Ève uită repede dezamăgirea de a fi rămas singură acasă în după-amiaza aceasta. Se strecoară în bucătărie, unde Waleczia, bucătăreasa poloneză, curăță fasole.

— Ce zici, facem un *babka* pentru diseară? sugerează ea.

¹ Energia care se degajă din anumiți atomi sub forma unei raze care poate fi folosită în numeroase moduri (pentru a vindeca, dar și pentru a distruge) (n. a.).

Elle adore ce gâteau au chocolat que Waleczia réussit à la perfection.

— Pas possible, non cannelle.

— Tu veux dire qu'il n'y a plus de cannelle ! la corrige gentiment Ève.

Les deux Polonaises à qui Marie Curie a confié ses filles parlent aussi mal le français l'une que l'autre. Du moins Waleczia fait-elle quelques efforts. Jozzia, qui s'occupe du ménage et s'évertue à ranger le fouillis qu'Ève laisse traîner dans toutes les pièces, juge inutile de se perfectionner dans cette langue compliquée, sous prétexte que les deux filles se débrouillent très bien en polonais.

— Alors un *makotch* ! Il reste des graines de pavot ?

Waleczia hésite un instant.

— Je ne sais.

— Bien sûr que si ! s'écrie Ève en se haussant sur la pointe des pieds pour attraper la grande boîte en fer sur l'étagère du haut. Allez, Waleczia, dis oui !

La cuisinière dit oui, bien sûr. Elle ne peut rien refuser à cette fillette pleine de vie.

Tout en battant les œufs dans le grand saladier, Ève s'amuse à lui faire répéter des mots comme « cucurbitacée » ou « statistique ».

Se dă în vânt după cozonacul ăsta cu ciocolată, care îi iese Walecziei de minune.

— Nu posibil, nu scortîșoară.

— Vrei să zici că nu mai este scortîșoară, o corectează Ève cu delicatețe.

Cele două poloneze în grija cărora Marie Curie și-a lăsat fiicele vorbesc franceza una mai prost ca cealaltă. Dar măcar Waleczia se străduiește. Jozzia, care se ocupă de menaj și se ambiționează să țină sub control dezordinea pe care o lasă Ève în urma ei prin toate camerele, consideră că nu are rost să aprofundeze cunoașterea acestei limbi complicate, pretextând că cele două fete se descurcă foarte bine în polonă.

— Atunci un *makotch*! Mac mai avem?

Waleczia ezită o clipă.

— Nu știu.

— Sigur că da! strigă Ève, ridicându-se pe vârfuri ca să ia cutia mare de fier de pe raftul de sus. Hai, Waleczia, spune da!

Iar bucătăreasa spune da, desigur. Nu-i poate refuza nimic acestei fetițe pline de viață.

Pe când bate ouăle în salatiara cea mare, Ève se distrează punând-o să repete cuvinte precum „cucurbitacee“ sau „statistică“.

— Bravo, Waleczia ! Maintenant, plus difficile... Répète après moi : « Bonjour, madame Sans Souci, combien sont ces six cent six saucissons-ci ? Ces six cent six saucissons-ci sont six sous ».

— Pas possible, proteste Waleczia.

— Allez, fais un effort !

Waleczia articule à toute vitesse :

— *Nie pieprz Pietrze wieprza pieprzem, bo przepieprzysz pieprzem!*¹

— C'est pas de jeu ! Je suis sûre, que ça ne veut rien dire !

— Mais oui ! Poivre et cochon !

— Les gros mots sont interdits, Waleczia !

Ainsi se poursuit la confection du gâteau roulé au pavot, dans les taquineries et les rires.

Sur l'*Églantine*, l'atmosphère est tout aussi joyeuse, du moins en apparence.

— Bordez-moi donc cette voile², bande de marins d'eau douce ! crie le Capitaine.

¹ « Pierre, ne mets pas trop de poivre dans le porc, sinon il sera trop poivré ! »

² Raidir la voile en tirant sur l'écoute (la corde) pour qu'elle ait une bonne prise au vent et que le bateau avance plus vite.

— Bravo, Waleczia! Acum să încercăm ceva mai greu... Repetă după mine: *Bonjour, madame Sans Souci, combien sont ces six cent six saucissons-ci ? Ces six cent six saucissons-ci sont six sous.*¹

— Nu posibil, protestează Waleczia.

— Hai, fă un efort.

Waleczia începe să turuie în mare viteză:

— *Nie pieprz Pietrze wieprza pieprzem, bo przepieprzysz pieprzem!*²

— Da' nu-i corect! Sunt sigură că asta nu înseamnă nimic!

— Ba da! „Piper“ și „porc“!

— Cuvintele urâte sunt interzise, Waleczia!

Și așa, cu râsete și împunsături, pregătirea prăjiturii tăvălite în mac continuă.

Pe *Églantine* atmosfera e la fel de veselă, cel puțin în aparență.

— Întindeți-mi pânza asta³, adunătură de marinari de apă dulce ce sunteți! strigă Căpitanul.

¹ „Bună ziua, doamnă Sans Souci, cât costă acești șase sute șase cârnăciori? Acești șase sute șase cârnăciori costă treizeci de centime.“ (n. tr.).

² „Petru, nu pune prea mult piper peste porc, altfel va fi prea piperat!“ (în polonă în original) (n. tr.).

³ Întărirea pânzei trăgând de parâmă, pentru ca aceasta să aibă o mai bună priză la vânt și barca să înainteze mai repede (n. a.).

L'adolescent qui tient l'écoute de grand-voile tire dessus d'un coup sec. Le vent siffle et le bateau fait un bond en avant, comme un cheval piqué par un taon.

— Eh ! ronchonne une jeune femme. Tu tiens vraiment à jeter à l'eau tous les génies qui sont sur ce bateau, Francis ? Songe à l'immense perte que ce serait pour la science !

— Et pour les lettres ! renchérit galamment son mari, un homme à la figure imposante et à la barbe bien fournie.

C'est Émile Borel, un mathématicien renommé qui enseigne à la faculté des sciences. Sa femme, Marguerite, écrit des romans. Francis, le jeune adolescent qui veille sur la grand-voile, est le fils de Jean Perrin, un bel homme blond à tête d'ange, docteur ès sciences physiques et déjà célèbre pour ses recherches. Il y a là aussi un géophysicien et sa femme mathématicienne, un physiologiste de renommée internationale avec sa femme et son neveu, un chimiste brillant, un expert en histoire de la Chine ancienne, un professeur d'histoire à la Sorbonne¹... L'Églantine ne rassemble à son bord que des « cerveaux ». Le Capitaine lui-même est agrégé d'histoire. C'est lui qui, le premier, a fait construire une maison à la pointe de l'Arcouest, après quoi il a convaincu ses amis de la Sorbonne d'y passer

¹ Université parisienne.

Adolescentul care ține parâma velei mari o smucește puternic, dintr-o singură mișcare. Vântul șuieră și barca face un salt înainte, ca un cal îmboldit de pinteni.

— Hei! mormăie o femeie tânără. Ții neapărat să arunci în apă toate geniile de pe barca asta, Francis? Gândește-te ce pierdere imensă pentru știință!

— Și pentru literatură! o completează galant soțul ei, un bărbat cu o figură impunătoare și cu barba bine aranjată.

E Émile Borel, matematician renumit, profesor la facultatea de științe. Soția lui, Marguerite, scrie romane. Francis, adolescentul care supraveghează vela mare, este fiul lui Jean Perrin, un bărbat frumos, blond, cu cap de înger, doctor în fizică, deja celebru pentru cercetările sale. Pe barcă mai sunt un geofizician și soția lui, matematiciană, un fiziolog de renume internațional cu soția și nepotul, un chimist scripitor, un expert în istoria Chinei antice, un profesor de istorie de la Sorbona¹... La bordul lui Églantine nu sunt decât „creiere”. Căpitanul însuși e licențiat în istorie. El e cel care și-a construit, primul, o casă la capul Arcouest, după care și-a convins prietenii de la Sorbona să-și petreacă

¹ Universitate pariziană (n. a.).